

seveda ne more tega izvršiti učiteljstvo, ki mu niso dana na razpolago sredstva v udejstitev tega. Vsak vesten učitelj pa je lahko pomirljen s tem, da ni kriv, ako ga pri pouku in vzgoji oklepa železen obroč in da ne more preko njega brez pomoči od tam, kjer bi bila pomoč res možna in izvedljiva. Upajmo pa, da tudi v naši, ne baš dobro financirani državi pridemo v šolstvu do tega, kar že druge moderne dr-

žave posedujejo. V dosego tega cilja pa je dolžnost vsakega posameznika in naših organizacij, da se zavzamejo za izvedbo teh reform v dobrobit osnovnega šolstva kakor tudi celokupnega jugoslovanskega naroda, kateremu so dani oni predpogoji kulturno, gospodarsko in politično doseči to, kar posedujejo že drugi takozvani »kulturni« narodi.

DR. J. TURIĆ, Zagreb:

Nacrti resolucija za kongres UJU u Ljubljani.

III. a) Škola će postići taj cilj ujedinjenja, koji je nenaknadivi uvjet našoj sićućnosti i napredku, ako su učitelji ravnani istim nacionalnim ciljem i težnjama, ako su pedagoški prosvjetljeni za naše kulturne i materijalne prilike, ako su intelektualno samostalne i moralno slobodne nacionalne lićnosti, koje sebe prenose u narod, pa tako stvaraju duhovnu jedinstvenost. Ovakova jedinstvenost podnosi i konfesijske i plemenske i klasne osebnosti i razlike, ali ih učini nebitnim razlikama na jedinstvenom narodnom tije u: ali pobija antisocialni i protinacionalni šovinizam i fanatizam, nekulturnu nesnosljivost i umišljenost.

Valjano izradeni priručnici moraju biti siguran vod i pomagać učiteljeva rada.

b) Drugi uvjet, uz koji škola može da dostigne svoj cilj ujedinjavanja jest u organizaciji škole.

Sva mladost nacije mora da u školi samostalnim radom razvija elemente svoje lićnosti, nacionalne i građanske svijesti u što više školskih godina, a sa što manje časova u pojedinoj godini tako, da roditelji i država mogu podnijeti terete, i da je mladež u najkritičnijim godinama svoga i narodnog života očuvana od štetnog, protinacionalnog i protidržavnog uticaja iz društva, a u školi od nasilnog ućenja koje ubiće duh, a može samo da raspiri fanatićni šovinizam ili mržnju.

Ova rezolucija ima svoj naućni, socijalni i nacionalni osnov u djelima:

Turić, Osnova za preobražavanje naroda školam, Zagreb 1919.

Turić, Metodika škole rada, Zagreb 1923.

C. Nacrt rezolucije »O višoj naobrazbi učitelja«.

1. Univerzitetske studije za cio učiteljski stalež traže: a) demokratsko uređenje društva, u kojem su vjersko - moralni i političko - državni poredak, kao i nacionalni kulturni, na privredni rad, osnovani na razumu i volji pojedine lićnosti;

b) već razvijena pedagoška nauka i niezni daljnji razvitak. Iz toga slijedi:

1. Univerzitet mora u pojedincu učitelju da razvije potpunu i skladnu nacionalnu prosvjetlenu lićnost, jer je samo u tom jamstvo za državu i narod, da će škola sve članove države i naroda ujediniti u jedan duhovni organizam, i da će ti biti sposobni za razumno, državni i narodno odano političko i nacionalno djelovanje.

2. Univerzitet mora u svakom učitelju da razvije misionarsku sposobnost i snagu za prenašanje svoje lićnosti u narod.

3. Nadalje mora da u pojedincu razvija pedagošku intuiciju socijalnu, za opažanje pedagoških problema i pronalaženje valjanih riješenja; onda pedagošku intuiciju individualnu za opažanje pedagoških pojava na pojedincu; nadalje pedagošku intuiciju subjektivnu, t. j. sposobnost analiziranja vlastitog duha znaćia i obrazovanosti, pa opažanje i određivanje geneze njihovog pojedinog elementa; nepoklon pedagošku intuiciju objektivnu za opažanje pedagoških vrednosti i elemenata na predmetima nauke, umjetnosti, vještina i na organizacijama države i naroda.

4. Univerzitet mora da razvija našu pedagošku nauku dajući prilike za opažanje i proućivanje naših pedagoških problema i načina, kako se ima kod nas

da provede neki u svijetu postali pedagoški princip, institucija ili organizacija, na da se tako oslobodimo od zabluda iz prošlosti.

II. Neodgovidi osnutak posebne naućne pedagoške škole ili fakulteta za jedan dio učitelje traže ove prilike:

1. Nije moguće ni pomisliti na obrazovanje svih učitelja na univerzitetu još za veliki niz godine nego na univerzitetsko obrazovanje predvodnika, t. j. nastavnika pedagogike i metodike u učiteljskoj školi, pa nadzornika. Ovi se studenti nak moraju birati između učiteljskog staleža, gdje je lakše ući pedagoške individualnosti nego među mladim apsolventima gimnazije, i jer učitelji donesu mnogo iskustvo i vezani su međusobnim povjerenjem s onima, koje imaju da rukovode.

2. Današnji filozofski fakultet ne može da preuzme i dostigne istaknute zadatke pedagoške naućne škole.

3. U prelazno vrijeme i dokle god cio stalež ne bude obrazovan na fakultetu, potrebni su različiti privremeni kurzevi za učitelje građanskih, produćnih i sličnih škola; onda kurzevi za učitelje, koji će u kraćem roku da se upoznaju s tekovinama pedagoške nauke, na odlaze onda na svoja mjesta da s njih šire te nove tekovine.

4. Država i narod moraju da su sigurni za školski duh, a učiteljski stalež mora da steće povjerenje i poućdanje kod naroda i državnih vlasti, da mu se može povjeriti sudbonosni zadatak.

III. Učiteljska je škola za nućdu zamjena pedagoškog fakulteta i njezin organizator mora da računa s današnjim našim prilikama.

1. Naućeno znanje uopće, a napose ono, što može budući učitelj da »naući« u učiteljskoj školi, ne čini ćovjeka razumnim, prosvjetljenim i obrazovanim; ne daje državni i narodno jamstvo, da će tako obrazovani učitelji vršiti svoj poziv u narodu. »Naućeno« se zaboravi, mrtvo je i ne utjeće na život i rad, jer nije pretvoreno u živi duh, pa radom učiteljevin mora da prevlada mehanizam, a s njim samim ili apatija ili socijalne, političke i nacionalne zablude, koje i opet »naući« od demagoga, fanatićara ili narodnih proraćunanih neprijatelja.

2. Zato učiteljska škola mora da između mladeži odabire pedagoške naravi i da u njima razvija elemente naše, narodu i državni odane lićnosti, koja je spremna i sposobna da u prilikama svojeg mjesta radi prema literarnoj i lićnoj uputi svojih predvodnika.

3. Pripravna škola i sama učiteljska škola morale bi da iz nauka, umjetnosti i vještina odabiru one dijelove, koji u sebi kriju pedagoške elemente, na kojima se ućenik učiteljske škole vježba u svim duševnim radovima, i iz kojih stvara elemente svojeg duha i upoznaje načine, kako će ih prenositi u svoje ućenike. Tako spreman radi barem dvije godine u razredu pod ravnaniem za to određenog učitelja.

Ova je rezolucija osnovana na radnjama dr. J. Turića: Nacrt osnovne Više pedagoške škole, Zagreb, Napredak 1922. — Naućna pedagoška škola i posebne njezine zadatke kod nas. Glasnik profesorskog društva Beograd 1923. — Kakov je naš ćovjek i kakov bi morao da bude: Neodgovidi zadaci naše pedagoške nauke; Ućitelj za naše vrijeme i za nas. Ova tri ćlanka će izići u narednim brojevima Prosvjetnog Glasnika Ministarstva Prosvjete, Beograd 1923.

Iv. Šega:

Spomini na „prvi jugoslovanski učiteljski kongres“.

5., 6. in 7. avgusta obhaja UJU svoje praznićne dneve u Ljubljani.

Nehote se mi vzbujajo pri tej priliki nepozabni spomini, ki so se mi globoko utisnili v spomin in srce, da mislim vedno in vedno na prekrasne dneve, ki smo jih preživeli v sedanji naši pre-

stolnici, ko smo polagali temelj našemu sedanjemu UJU...

Dan 29. avg. 1906 mora naše učiteljstvo zapisati s zlatimi ćrkami v svojo zgodovino, kajti tega dne je dalo ravno slovensko učiteljstvo podbudo za ustanovitev jugoslovanske učiteljske zveze.

V spomenici, ki jo je izdala naša »bivša Zaveza« ob svoji dvajsetpetletnici, ćitamo na strani 86.: »Slavnosti odkritja Prešernovega spomenika v Ljubljani se je udeležil vrli srbski tovariš Jovan P. Jovanović, urednik Prosvete v Kragujevcu. Ob tej priliki se je seznanil z nekaterimi slovenskimi ućitelji. Pogovarjali so se z njim in razpravljali o tem, kaj in kako bi se storilo v prilog medsebojnemu spoznavanju in zblizanju vsega jugoslovanskega učiteljstva.

Ko se je vrnil Jovanović v domovino, je napisal lep ćlanek v svojem listu: Jedna misao i jedan predlog, kjer se zavzema za to, da bi prićelo jugoslovansko učiteljstvo vsako leto prirejati obće jugoslovanske skupšćine in šolske razstave.

Naša Zaveza je šla še dalje. Izkušala je ustanoviti Jugoslovansko učiteljsko zvezo. V to se ji je ponudila prilika, ko je praznovalo od 17. do 22. avgusta 1906 v Beogradu Ućiteljsko udrućenje 25-letnico svojega obstanka in se je vršil I. kongres srbskega učiteljstva. Tovarši Ivan Šega je stavil na XVIII. glavni skupšćini Zaveze v Šoštanjcu dne 2. junija 1906. I. predlog:

»Delegacija Zaveze avstr. jugoslovanskega učiteljstva, zbrana v Šoštanjcu, izvoli 4 ćlane, ki naj se udeleže srbskega učiteljskega kongresa v Beogradu dne 17. do 22. avgusta 1906. I., da se dogovore o vsem potrebnem s srbskimi tovarišji zaradi ustanovitve Jugoslovanske učiteljske zveze.«

Predlog je bil sprejet in v delegaciju so bili izvoljeni: Milivoj Berberović, Engelbert Gangl, Luka Jelenc in Ivan Šega.

Izvršuje ta sklep, je sklical pripravljalni odbor za snovanje Jugoslovanske učiteljske zveze ustanovni šod te zveze v Beograd. Povabil je vse zveze ućiteljskih društev bratskih jugoslovanskih narodov, hrvaškega, srbskega in bolgarskega, da izvolyjo delegate, ki se udeleže te konferencie, ki se je vršila dne 29. avgusta 1906. I.

Konferenco je otvoril tovariš L. Jelenc in predlagal za predsednika tov. Davorina Trstenjaka. Poroćal je tov. Ivan Šega.

Šta je sa školskim zakonom?

Eckermann u svojim »Razgovorima« s Goetheom napominje, da je Goethe jednom u razgovoru o utjecaju dramskih pjesnika rekao, da veliki dramski pjesnik, ako je ujedno produktivan i ima snažno i plemenito mišljenje, koje proćima sva njegova djela može postići, da duh njegovih djela postane duh naroda. »Od Corneille-a proisteklo je djelovanje, — veli dalje Goethe — koje je bilo kadro da uzgoji junaćke duhove. To je bilo nešto za Napoleona, kojemu je bilo potreban junaćki narod; radi toga je on o Corneille-u rekao, da bi ga, da je još živ«, ućinio knezom. I ako je to Goethe rekao za dramske pjesnike, jer je o njima bila rijeć, on tako misli o utecaju svakog duševnog rada, uopće o moći i utjecaju duha na narod, što se vidi iz svih njegovih djela i izjava. Zato ove navode možemo slobodno upotriebiti za ono, što ćemo u ovo nekoliko redaka da reknemo.

Mi ne mislimo, da uzgoj može sve, ali je to jedina sila, kojom se nešto može, pa ju zato treba upotriebiti i ići na ruku onima, koji su njezini najglavniji protagonisti, a ne sprećavati taj rad, Goethe naroćito spominje, da dramski pjesnik treba da zna svoju zadaću i da se radi nie i utjecaja na narod sve više usavršava, a za Goethea se ne može reći, da je htio profanaciju umjetnosti; on je bio aristokrata u svakom smislu.

Ono, što se iz ovih rijeći Goetheovih vidi, to je, da ni najviša duševna kultura ako ne prodre ma u kom obliku u narod, kao što su prodrle ideje Corneille-ovih djela u dušu naroda francuskog, ostaje sterilna za taj narod, ostaje privilegija nekolicine izabranih, razmetanje, balast, od kojega narodu nikakove koristi.

Istićemo, da ne propagiramo nikakovo profanisanje, ali propagiramo približavanje društvenih slojeva, koje se može najprije postići uklanjanjem prevelikih duševnih razlika. Znaći, treba početi graditi odozdo i svu pažnju obratiti prvenstveno obrazovanju i uzgajanju najširih slojeva narodnih, a ne početi obratno, kao što se to u nas ćini.

Tako su mislili Goethe, Napoleon i svi doista veliki ljudi, ali tako ne misle samo naši upravljaći.

Zato možemo razumjeti, da projekt zakona o narodnim školama ćeka već nekoliko mjeseci da dođe pred zakonodavni odbor i parlamenat, da se

Resolucija, ki je bila sprejeta konćcem razgovora o ustanovitvi Jugoslovanske zveze se glasi:

Ućitelji Srbi, Hrvati, Slovenci in Bolgari, ki prisostvujejo I. srbskemu učiteljskemu kongresu, enodušno izrekajo željo, da bi se ućvrstilo in organiziralo moralno edinstvo med jugoslovanskim učiteljstvom. Zategadelj pozivljajo vse navzoće, da razmišljajo, kako bi se popularizirala ta ideja, in pozivljajo začasni odbor, ki je vodil to posvetovanje, naj ukrene, da se skliće I. 1907. ob velikih počitnicah prvi jugoslovanski sestanek, ki naj realizira to idejo.

Poroćevalec Ivan Šega je sestavil pravila, in začasni odbor jih je razposlal vsem jugoslovanskim učiteljskim zvezam s pozivom, naj se izraćajo o njih.

Savez hrv. ućit. društava v Zagrebu je odgovoril z dopisom z dne 20. februaria 1907. I. št. I. sledeće: Srećnišnji ovaj odbor drži, da se Savez ućit. društava jugoslovanskih zemalja ne može ustanoviti pravilima, buduć da bi ta pravila morala steći odobrenje svih vlasti jugoslovanskih zemalja, sto je gotovo nemoguće provesti.

Predsednik začasnemu odboru, Davorin Trstenjak, se je takoj vdal Savezu. Hotel je objaviti v tem smislu jugoslovanskemu učiteljstvu oklic in sklicati I. 1907. v Zagreb jugoslovanski ućiteljski kongres v popolnoma drugaćnem smislu, kakor smo bili sklenili v Beogradu. Podpis na tak oklic sta odloćno odrekla Srb Jovan P. Jovanović in Slovenec Luka Jelenc. Od tega ćasa miruje ta ideja.«

Natanćneje ne bom opisaval poteka tega zgodovinsko prevaćnega zborovanja — to sem storil že v »Ućit. Tovar.« I. 1906., a navesti hoćem le tole reminiscenco: Sedeli smo na vrtu restavracije »avstrij. carja«. V naši sredi je bil tuć pokojni Štibil-Vukasović. Govorili smo, ali se bo dala naša ideja oživotvoriti. Skušeni pokojnik je odgovoril: »Zdi se mi, da bomo prej še drugaće govorili — a potem bo Vaša ideja meso postala«. In pri tem je pomenljivo s svojo sabljo potolkel po tleh.

daje prednost zakonu o srednjim školama, koji je gotovo jućer predan, samo tako možemo razumjeti, da se onemogućuje više obrazovanje narodnih ućitelja.

Mi unaprijed znamo, da će se u ministarstvu izgovarati važnoću zakona o osnovnim školama, koji treba posebno proućiti i radi toga potrebno je tobož, da se rad odloži. Međutim, kad se pravilno shvati, onda može biti samo jedan zakon o školama, jedan prosvjetni sistem, ali je stvar u tome, da se nepoćme od krova, već od temelja. Mi te pojave ne možemo da rastumaćimo drugaćije, već potpomoganjem staleških razlika i favorizovanjem ili kratkovidnoću.

Koji uzrok bio da bio, on vodi antidemokratizmu i sve gorem kaosu, jer znaći zatvaranje svih ventila tako potrebnih za ovu poratnu psihozu. Bit će i jedan i drugi uzrok, ali malo je koristi od našeg opominjanja.

Koliko je toga opominjanja već bilo, koliko se već postalo: »Gdje smo, tu smo!«

Vidimo opet da ne će biti ništa, nego da se u mnogima ovostranim narodnim školama uzgaja prije za sve drugo, nego za ovu državu i narodno edinstvo.

Vlasti ne mogu da vide, da smo mi iz provincije i naroda nezvezani, slobodni od svih teorija i partijskih diktata, da sudimo prirodno, da je između nas i njih razlika: mi smo u narodu, a oni u kancelarijama — u tome je sva razlika. Kad bi se oni malo manje superiorno držali, ne bi u svim zakonskim projektima izbijale ovakove težnje, koje potpomaću stvaranje naših unutarnjih borbi. Oni ne će da vide, da nije glavni uzrok klasnim borbama samo ono nekoliko para razlike u plaći — kao što to i Förster u svom djelu Erziehung und Selbsterziehung veli — već, pored materijalnog uzroka, i osjećaj samoćuvstva. Povreda tog osjećaja izaziva otpor i borbu. Naši upravnici baš izazivaju tu povredu, jer školsko pitanje rješavaju od krova i na tai način stvaraju stalešku školu, a sve drugo samo je na hartiji. Nitko ne poriće važnost materijalne strane, ali mi ne zaboravljamo ni to, da su i Rim i Austro - Ugarska bili bogati i vojnićki uredeni i opet su se raspadli.

Sve to uvjerava nas u jednom, u onom, što smo mi u ovom članku htjeli naročito da naglasimo i konstatujemo i radi čega smo ovaj članak naivše i nani-

saia to je, da za većinu naših političara nije ništa realno, što se ne može opipati.

Paja Močaniin.

Dr. Franjo Žgeč:

Sodobne zahteve vzgoje in narodne prosvete.

(Iz pokrajinske skupščine Pov. UJU — Ljubljana.)

Tako ima vzgoja danes za cilj človeka, ki po vsem samostojno misli in razsoja, ki je telesno in duševno sposoben za samostojno ustvarjanje na določenem področju, ki priznava najvišja etična načela ter razvija vedno večjo ljubezen do bližnjega.

Toda današnje vzgojstvo nam nudi preklavno sliko kakor da bi lahko vršilo tako težke in visoke naloge. Družina pada v mestih in industrijskih krajih, na kmetih nima dovolj sposobnosti, da bi lahko vzgajala novi zavod, kakor ga zahteva današnja doba. Del vzgoje vsaj bi morala prevzeti šola s poklicnimi vzgojitelji, toda šola v današnji obliki je še manj sposobna za vzgojo, kakor pa dom in družina. Za mladostnika v pubertetni dobi in doraslega mladeniča se nikdo ne briga, vzgoja doraščajoče in dorasle mladine še pri nas niti problem ni. Društva in organizacije navajajo našo kmečko in delavsko mladino na popivanje mesto da bi jo vzgajale. Inteligenca se za široke plasti sploh ne briga, temveč obhaja narodne praznike, nacionalne manifestacije in praznike ujedinjenja v mestih ter smatra s takimi pisanimi lupinami, s solzavo sentimentalnimi govori pri glažku vinca ali nacionalnim šovinizmom svoje delo za končano. Resen kulturni delavec ima za take otročiče le pomilovalen posmeh.

Vzgoja bo tedaj morala kreniti na povsem druga pota, če bo hotela res biti vzgoja. In tukaj čaka glavno in najtežje delo ravno osnovno - šolsko učiteljstvo.

Če govorimo sploh o vzgoji naroda, o vzgoji najširših plasti, kmečkega prebivalstva in industrijskega delavstva ter o vzgojiteljih, tedaj pač mislimo v prvi vrsti na osnovno-šolskega učitelja, ki to delo že deloma vrši v šoli učilnici. Toda ianašnji okosteneli sistem z urniki in učnimi načrti mu veže roke, obrača njegovo pozornost na malenkost postranskega pomena, zadeva od njega, da je navaden stroj, ki učni mehanično čitati in pisati, ki vzdržuje s palico v roki disciplino, ki pušča učence, da se učijo na pamet tega, kar je sam povedal. Dalje z redkimi izjemami njegov delokrog ne sega.

In vendar je učitelj edini, ki pride pri vzgoji kmečkega prebivalstva in industrijskega delavstva resno v poštev. Ostala inteligenca nima danes s kmetom in delavcem nikakih ožjih stikov in tudi današnja duhovščina ni ravno najbolj pripravna za objektivno vzgojo našega naroda. Ako uvidevamo tedaj res potrebo vzgoje kmečkega prebivalstva in delavstva, se moramo nasloniti v glavnem na osnovnošolskega učitelja, kojega poklic je vzgajati in voditi najširše plasti našega naroda. Toda njegov delokrog se mora razširiti na pred in pošolsko dobo, na celotne plasti našega naroda. Že samo radi uspehov v šoli mora skrbeti tudi za zdrav naraščaj šole in z mladino v pošolski dobi mora stati v neprestanih stikih, če hoče, da bodo sadovi šole sploh obrodili. Osnovnošolski učitelj mora postati centralna postava v vzgoji najširših plasti našega naroda, kar le tako bomo lahko računali na prave uspehe.

Središče vsega kulturnega dela bo postala osnovna šola, toda gotovo ne šola v današnji obliki učilnice temveč prava vzgojevalnica, ki bo usposabljala učence za življenje v dobi razvitega industrializma, ki bo jih pripravljala za poznejše delo in ustvarjanje na političnem gospodarskem in socialnem področju. Ona mora dati trdno podlago za poznejšo samo izobrazbo ter mora učenca vpeljati v kulturno življenje našega naroda in človeštva. Na osnovni šoli je že ležeče, ali bomo vzgojili res novi rod, ki bo samostojno mislil in razsojal, ki bo dajal sam smernice političnemu življenju države, ki bo v stanu razrešiti naloge današnje dobe in bližnje bodočnosti.

Toda vzgoja k samostojnosti, produktivnosti, socialnemu čutu in oblikovanju značaja zahteva spremembe, ki se tiče temeljev šole učilnice in s tem seveda tudi osnovne šole. Odstraniti je treba vse, kar je doslej dušilo sile učenca ter pritegniti novih činiteljev, ki bi vodili vas k našemu cilju vzgoje. Odpraviti je treba pred vsem zapirano avtoriteto, vsiljeno disciplino, čezmerno mirno sedenje v šolski klopi, pasivno poslušanje učenca kar pripo-

veduje in uči učitelj. Znanje mora postati le snov, ob kateri poižkuša učenec svoje moči in oblikuje svoj značaj, ne sme biti več končni smoter. Knjigo naj kar največ zamenja produktivno delo na šolskem vrtu, na šolski njivi, v šolski kuhinji, v šolskih delavnicah in v učnih prostorih. Razred se naj spremeni v majhno zajednico ali veliko družino, kjer bo učitelj le starejši tovariš, svetovalec in duševni voditelj, ne pa policaj. Tako bo mogoče uvesti tudi samovlado učencev ter vpreči vso njihovo aktivnost. Šola pa bo zopet našla vezi z živim življenjem ter se izpramenila iz šole učilnice v šolo življenja.

Ali je vse to res potrebno in tudi mogoče? Oglejmo si še enkrat posamezne zahteve, ki jih stavijo v bolj ali manj ekstremni obliki vse moderne pedagoške struje, zlasti pa zastopniki odločne šolske zakone v Nemčiji, zastopniki delovne in produktivne šole, zastopniki individualne pedagogike itd.

Navidezna ali papirna, katederska avtoriteta onemogočuje sleherni svobodo in samostojnost v mišljenju, razsojanju in dejstvom ter brani učencu, da bi prišel od heteronomnih do avtonomnih spoznanj in do avtonomnega doživljanja.

Disciplina, ki ima za simbol palico, ki si pomaga s slabimi izpričevalci, s peticami in kazenskimi nagrami, ovira učence, da bi sami spoznali potrebo globlje discipline in organizacije, da bi naučili obvladati samega sebe ter se samovoljno pokorili interesom celokupnosti. Ta disciplina istotako duši samostojnost in samoudejstvovanje učenca ter rodi razredni šolski duh, naperjen proti šoli in učiteljstvu. Sile, ki bi sicer lahko mnogo koristile, se tako obrnejo v negativno smer in so naperjene le na rušenje, ne pa zidanje.

Čezmerno mirno sedenje v šolski klopi je povsem proti naravi otroka, ki hoče in potrebuje gibanje. To sedenje ovira zdrav telesni razvoj, povzroča, da otopeva polagama otroška duševnost in da nehava pozornost, ki jo miče pač vse kaj drugega kakor razlaga in pouk učitelja. Samo pasivno sprejemanje, ki je eden izmed temeljev šole učilnice in pouka, ubija samostojnost v mišljenju, aktivnost in inicijativnost ter ne da lastnim močim možnosti, da se razvijejo.

Knjiga, ki je bila doslej alfa in omega šole učilnice, je posredovala učencem le mrtvo znanje, ki ni imelo navadno nikake zveze z življenjem in ki je bila že zaraditega osovraženo, ker ga je gojila šola.

Dolgo časa niso modri šolniki mislili na ogromne vzgojne zaklade ki jih vsebuje ustvarjajoče produktivno delo. Še Pestalozzi sam jih ni mogel s praktičnim delom in z lastnimi poizkusi prepričati, da bi utegnilo delo vendar biti važnejši vzgojni činitelj nego pa sam pouk in količina znanja. Treba je bilo nepričakovane razvoja tehnike, industrije in načina proizvodnje, da so vsaj posamezniki uvideli nezadostnost in neprikladnost izobrazbe za današnje razmere, kakor jo nudi šola učilnica. In treba je bilo še svetovne vojne, ki je uničila ogromne gospodarske dobrine ter postavila v ospredje potrebo po delu, po izobrazbi in po pripravi za delo, da začnemo tudi mi misliti, kako bi vzgajali k delu ter razvili vse produktivne sile učenca. In tukaj je v današnjih razmerah edini odgovor: izrabimo vrednote produktivnega dela, vzgajajmo z delom k delu ter razvijajmo z delom vse produktivne sile učenca. Odgovor na naše zahteve bi bile taka šola, ki vzgaja s produktivnim delom učenca vsestransko, ki ga vzgaja potom družbe za družbo, ter išče neprestanih vezi z življenjem. To pa je prava delovna ali produktivna šola, ki z enim mahom odstrani vse prej navedene nedostatke šole učilnice ter vzgaja res učence k samostojnemu mišljenju, razsojanju in ustvarjanju, ki razvija vse učenčeve produktivne sile, telesne in duševne, ki oblikuje njegov značaj in razvija v njem socialni čut ter podrejuje njegove interese interesom celokupnosti.

Predaleč bi zavedlo, če bi hotel še orisati tako produktivno šolo. Opozoril bi le na Belonskega »Die Arbeitsschule«, ki je prvo delo te vrste in ki odpre vsakemu nebroj novih perspektiv o možnosti razmaha naših šol. Opozoril bi nadalje tudi na nemško strujo »Die entschiedenen Schulreformer«, ki ima

približno iste težnje ter na razne zastopnike delovne šole, ki nam bodo itak že znani.

Zahteva današnje dobe je tedaj, da začnemo spreminjati šolo učilnico polagama v delovno šolo, da opustimo stare metode in šablonski pouk ter poskušamo dohiti tudi z vzgojstvom vsesplošni kulturni razvoj. Ta problem moramo začeti temeljito proučavati in vse učiteljske organizacije so naravnost obvezane, da poskušajo doseči za najboljše učitelje štipendije za inozemstvo, kjer naj proučujejo sodobno šolstvo drugih narodov. Zato bi že jaz danes apeliral na UJU in na vse učiteljstvo, da zahteva energično — možnost študija v inozemstvu, da zahteva za to funde in podpore od države ter poskuša dobiti za to potrebnih sredstev. Mi se ne smemo zabubiti ter se zazidati doma v naši domovini temveč moramo pazno zasledovati razvoj pedagogike in vzgojnih naprav pri drugih narodih ter sami uporabiti vse napredke v tej smeri. Zato je nujno potrebno, da navežemo naše učiteljske organizacije z učiteljstvom vseh kulturnih narodov, ki nam lahko karkoli nudijo, najožje stike. V poštev ne prihajajo samo Jugoslovani, temveč tudi Čehi in Poljaki, Rusi in Nemci, Francozi in Italijani. Le tako bo propevalo lahko naše šolstvo in le tako ga bomo lahko prilagodili današnji pozno-kapitalistični dobi. Pri drugih narodih pa bomo našli tudi že razvito mladinsko gibanje, vodstvo mladine, ljudske visoke šole, nadaljevalne šole, prosvetne organizacije in sploh prosvetno delo v ožjem in širšem pomenu besede.

Paziti pa moramo, da ne zabredemo zopet v stari greh, da bi na račun višje individualnosti posnemali slepo tuje vzorce in tuje ideale. Kakor sem povdral že od začetka, se moramo ozirati v vsem našem vzgojstvu na potrebe našega ljudstva, na značaj in duševnost našega kmečkega prebivalstva in našega delavstva. Kratkotrajno ustvariti moramo, rekel bi, svoje samostalno vzgojstvo, ki bi temeljilo na naših potrebah in bomo nosilo našo individualnost. To pa je le mogoče, če se približamo spet narodu, če se seznanimo z njegovimi ideali in cilji, z njegovimi željami in potrebami, z njegovim delom in načinom življenja, z vsem, kar ljubi in kar sovraži. Prava vzgoja tako poznanje širokih plasti naravnost predpostavlja, kajti nemogoče je vzgajati v pravem pomenu kogarkoli, ne da bi poznali njegovo duševnost in njegov značaj, ne da bi našli poti v njegovo dušo.

In zopet je poklicano v prvi vrsti učiteljstvo, da napravi ta velevažni korak ter se kot prvo približa ljudstvu, ki ga vzgaja. Že šola sama nudi dovolj prilike, da se učitelj seznanja s starši otrok, s katerimi mora ostati tudi v pošolski dobi v neprestanih stikih. Mladina prireja igre, hoče imeti pevsko in tamburaška društva, si želi izletov, potrebuje lepih in koristnih knjig, kratkotrajno naša mladina si želi duševnih voditeljev, katerim bi lahko zaupala in se lahko nanje naslonila. Tudi naš kmet rad pokramlja o poljedelstvu in živinoreji, posluša z zanimanjem na kak način obdelujejo drugod zemljo in gojijo živinorejo, rad politizira in modruje. Vseposvodi je tisoč prilik, da se učitelj seznanja z našim ljudstvom in ga duševno vodi. Naš človek sam na sebi je pasiven in konservativen, vedno potrebuje nekogar, ki bi ga suval naprej in ga drezal. Kdo je bolj pripraven, nego učitelj, seveda če je osebnost, da prevzame to hvaležno nalogo.

Če pa se učitelj res približa tistim plastem, ki jih vzgaja, če tvori z njimi harmonično enoto, tedaj nam predstavlja moč, ki je ne more nikdo zlomiti, tedaj je to hrast, ki se ne bo nikomur klanjal, ne vladi, ne režimu, ne stranki, ki je slučajno na krmilu. Nasprotno on bo dajal vladam smernice in direktive kot voditelj naroda, on bo tisti činitelj, pred katerim bo moralo kloniti vse drugo, kajti on bo takrat predstavljal pravo narodovo voljo. Danes žalibog ni tako; toda od učiteljstva je odvisno, ali bo tisti važni činitelj, ki bi moral biti kot vzgojitelj in voditelj ljudstva. Sramota je, da ima danes en duhovnik več vpliva na vasi kakor deset učiteljev, čeprav so ti lahko dnevno v stikih s starši, z brati učencev, z mladino in odraslimi. Vse to se bo spremenilo, kakor hitro se delokrog učitelja raztegne na vse prebivalstvo in zapusti ozke meje učilnice, kakor hitro bo stopil med ljudstvo ter vztrajno in požrtvovalno tam delal.

Takrat bomo tudi začeli ustvarjati samosvoje vzgojstvo, takrat šele bo se lahko začelo pravo prosvetno delo.

Še ene zahteve ne smemo prezreti. Osamljeno učiteljstvo bi težko vršilo te

naloge, če ne bomo poskušali pritegniti tudi delavoljne inteligence in vseh drugih činiteljev, ki prihajajo v poštev, če ne bomo poskušali ustvariti močne enotne fronte ter osredotočiti vseh sil na vzgojo kmečkega prebivalstva in industrijskega delavstva. Tudi ne bi bila akcija trdna in trajna, če ne pritegnemo k delu predvsem naše mladine in učiteljskega naraščaja.

Učiteljsčnikom moramo preskrbeti več svobode ter jim omogočiti, da skrbijo vsaj za samovzgojo in samoizobrazbo, če že učiteljišče ni v stanu vzgajati vzgojiteljev in voditeljev naroda. Danes jim učiteljišča prepovedujejo celo poset javnih knjižnic, ovirajo mladinske organizacije in mladinsko gibanje — pedagogika pa se podučuje na tak način, da je to sramota za 20. stoletje in za nas Slovence. Po štiriindvajset točk navede učitelj pri posameznih pedagogih, ki se jih nauče učenci na pamet ter jih zdrdrajo v šoli pred očaranim vzgojiteljem. In dve uri takega pouka zadostujeta, da si ustvari učiteljsčnik tako sliko o vzgoji in pedagogiki, ki je ne izbrše več celo poznejše življenje. Toda ne samo način podučevanja pedagogike, njeno stališče na učiteljišču in celoten sistem je tako pogrešen, da bo treba s to tršlo zastarelo institucijo kmalu obracunati ter najti boljše načina, kako bomo vzgajali voditelje naroda. Za enkrat pa naj učiteljišče vsaj ne ovira mladega naraščaja, da si sam poišče potrebne duševne hrane, če mu je že samo ne more nuditi v dovoljni meri.

Naloga učiteljstva pa je, da vzame svoj naraščaj v zaščito, da mu preskrbi možnost samoizobrazbe ter mu daje tudi navodila in smernice, kako se naj razvija. V Ljubljani bo treba poskrbeti, da se seznanita podrobneje akademska mladina in učiteljski naraščaj, kar bo gotovo velikega pomena za nadaljnji razvoj vzgojstva.

Tako se morajo v bližnji bodočnosti strniti v eno falango učiteljstvo osnovnih, srednjih in višjih šol, delavoljna inteligenca, akademska mladina in učiteljski naraščaj ter tako postaviti temelje realnemu delu.

Moja naloga bi bila sedaj, da bi vse te probleme razvil in jih poskušal tudi rešiti. Ker pa je čas prekratek in ker sem menda že izpolnil določeno dolžnost, bi opozoril le na knjižico, ki je izšla pred kratkim pod naslovom »Problemi vzgoje najširših plasti našega naroda« in ki bolj na široko obravnava te in sorodne probleme.

Kategorične zahteve na vzgojnem poprišču bi se dale v današnji dobi za nas strniti v naslednje točke. 1. da obrnemo vso našo pozornost na vzgojo najširših plasti našega naroda, na vzgojo kmečkega prebivalstva in industrijskega delavstva. Razviti moramo tam speče energije ter jih usmeriti na rešitev današnje svetovne krize.

2. Zato moramo vzgajati človeka tako, da bo samostojno mislil in razsojal, da bo sposoben za samostojno ustvarjanje in udejstvovanje svojih sil, da bo priznaval najvišja etična načela. V to svrhu se mora šola učilnica začeti spreminjati v delovno šolo, ki je po današnjem stanju pedagogike edina v stanu vzgajati mladino v tem smislu.

3. Delokrog učitelja se mora razširiti na pred- in pošolsko dobo, učitelj mora prevzeti vodstvo mladine in vse kulturno delo v svoji okolici.

4. Nujno potrebno je proučevanje vzgojstva tujih narodov, zlasti teh, ki so že posvetili vso pažnjo ravno vzgoji najširših plasti. Zato se naj pošljejo najsposobnejši v inozemstvo za gotovo dobo, da tam proučijo težnje, reforme, poskuse in duh šolstva ter vsega prosvetnega dela. Posameznim osebam se naj naravnost razdelijo naloge, kaj naj proučijo, na pr.: osnovno šolo, ali vzgojo učiteljskega naraščaja, ali vodstvo mladine, nadaljevalne šole, ljudske visoke šole, kulturne organizacije, mladinsko gibanje, varstvo dece in mladine itd.

5. Učiteljstvo mora dobiti vpliv na vzgojo učiteljskega naraščaja ter mora stopiti v najtesnejše stike z učiteljsčniki. Podpirati mora njihove težnje, zahtevati, da jim dajo učiteljišča možnost samoizobrazbe, ki jim jo danes kratijo, da niti knjižnic jim ne dovolijo posečati in njihovo strokovno organizacijo ovirajo na vseh koncih in krajih. Nadalje mora delovati na energično reformo učiteljišč, ki danes ne odgovarjajo nikakor svojemu namenu. Toda o tem bo itak govora na glavnem zborovanju UJU v Ljubljani.

6. Učiteljstvo dela na to, da pritegne k vzgojnemu delu zaveden del inteligence in akademsko mladino. Učiteljstvo vseh šol, inteligenca, učiteljski naraščaj in akademska mladina morajo